

УДК 336.02.001.76(477)

СУЧАСНА МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

*Бобух І. М., к.е.н., доц., Глухова В.І., к.е.н., доц., Ковтун О. В., студ.**Кременчуцький державний політехнічний університет**імені Михайла Остроградського**39614, м. Кременчук, вул. Першотравнева 20**E-mail: audit@polytech.poltava.ua*

Рассматриваются тенденции современной таможенной политики Украины, анализируются проблемы ее развития и условия функционирования, а также предоставляются предложения относительно путей ее совершенствования на примере экономически развитых стран мира.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, таможенная политика, таможенный тариф, таможенная служба.

The tendencies of modern customs policy of Ukraine are examined, the problems of its development and operating condition are analyzed, and also suggestions are given in relation to the ways of its perfection on the example of the economic developed countries of the world.

Keywords: foreign economic activity, customs policy, custom tariff, custom service.

Вступ. Для України сучасний етап характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниженням національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України. В таких умовах загострюється потреба підвищення ефективності національної митної політики в сфері реагування на зовнішні загрози та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямку посилення забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог.

Аналіз останніх досліджень. Питання митної політики України досліджували вчені А. А. Дубініна, Ю. М. Дьомкін, І. Г. Бережняк, П. В. Дзюбенко, Б. М. Бабрічидзе, О. Б. Єгоров, С. В. Сорокіна, С. І. Пирожков та інші, котрі, зокрема, з'ясували поняття, мету, механізм формування митної політики [1]. Однак, останнім часом, а особливо у зв'язку з прийняттям Митного кодексу України, актуалізується значимість подальших досліджень митної політики України.

Мета роботи. Проаналізувати сучасні тенденції митної політики України та запропонувати шляхи її вдосконалення.

Матеріал і результати дослідження. Швидко зростання обсягів імпорту в Україну (у 2007 р. - на 36% порівняно з 2006 р.) свідчить про потребу підвищення ефективності митного контролю для України. Істотне збільшення масштабів ввезення до України товарів у 2006 р. із Казахстану, Грузії, Польщі, Італії, Білорусі, Китаю та Німеччини гостро висвітило проблеми нестачі технологічних та

фізичних потужностей національної митної служби для оперативного й ефективного здійснення відповідних митних процедур [2].

Протягом 2006 року були здійснені значні позитивні зрушення в напрямку вдосконалення національної митної політики.

По-перше, активізувалася взаємодія митних органів із суб'єктами господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Цей захід спрямовано на забезпечення лібералізації сфери зовнішньої торгівлі та водночас подолання тіньових механізмів ввезення в Україну товарів. Завдяки такій взаємодії забезпечено зростання додаткових надходжень до Державного бюджету України від коригування митної вартості товарів.

По-друге, активізувалася робота з приведення законодавства України у сфері захисту прав інтелектуальної власності до рівня світових стандартів із метою посилення протидії незаконному переміщенню товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності. Дотримання інтересів об'єктів права інтелектуальної власності відіграє суттєву роль у забезпеченні недискримінаційного ставлення до України як до суб'єкта міжнародних економічних відносин, який прагне здобувати конкурентоспроможність в умовах добросовісної конкурентної боротьби.

По-третє, налагодилась ефективна взаємодія з митними службами сусідніх держав та країн - найбільших торговельних партнерів України з метою виявлення корупційних тіньових схем у зовнішньоекономічній діяльності та організованих угруповань, що ведуть злочинну діяльність у зовнішньоекономічній сфері та займаються легалізацією (відмиванням) кримінальних коштів.

По-четверте, було досягнуто певного прогресу в напрямку створення, підготовки до впровадження і розвитку системи електронного декларування

товарів, що в значній мірі наближує законодавство України з митних питань до законодавства Євросоюзу та сприяє прискоренню й спрощенню процедур здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів.

По-п'яте, були вжиті низки заходів щодо нормативного забезпечення недопущення ввезення на митну територію України продуктів харчування незадовільної якості, зокрема м'ясопродуктів [3].

Але, слід відзначити і ряд проблемних питань сучасної митної політики України.

Однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту та зміцнення цих тенденцій у 2007 р. вимагає якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товаропотоків висвітлює такі проблеми митного контролю як суттєві часові витрати на проведення митних процедур, застарілі механізми технологічного пропуску товарів. Про значну недосконалість митної політики України свідчать також: значний вміст товарів, що переміщуються контрабандним шляхом; збереження загрозливої ситуації з контрабандою наркотичних засобів та зброї (у 2006 році митними органами було виявлено 546 випадків незаконного переміщення зброї та 800 спроб переміщення наркотичних засобів); учинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності, особливо через канали незаконного переміщення

через митний кордон України дисків для лазерних систем зчитування та іншої аудіовізуальної продукції [4].

Дуже важливою проблемою, також, є поширена практика викривлення митної вартості імпортованих товарів. За даними Держмитслужби України, зберігаються тенденції до заниження митної вартості при імпорті досить широкого асортименту товарів. Такі тенденції актуалізують для України посилення ефективності механізмів моніторингу та визначення справжньої вартості товарів, достовірності їхнього декларування.

Також спостерігається нарощування обсягів та темпів приросту розрахунків за експортно-імпортними операціями через офшорні зони. У 2006 р. темпи приросту обсягів розрахунків за експортовані товари за посередницькими договорами через фірми, зареєстровані в офшорних зонах майже в 1,5 рази перевищували приріст розрахунків за прямими договорами та посередницькими договорами з країнами без офшорних зон [2].

За підсумками 2006 р. приріст експорту товарів через офшорні зони відбувся за рахунок продукції металургії, паливно-енергетичних товарів та продукції хімічної промисловості (рис.1) [2].

Імпорт товарів через офшорні зони у 2006 р. нарощувався ще більш динамічно, ніж експорт. Приріст розрахунків за імпорт товарів через фірми, зареєстровані в офшорних зонах, у 2006 р. склав майже 34% (рис.2) [2].

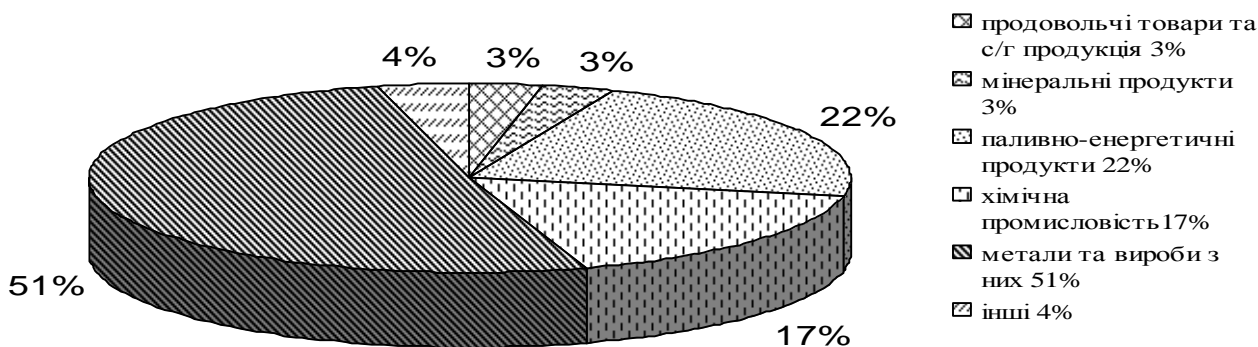

Рисунок 1 – Структура експорту товарів України через офшорні зони в 2006 р.

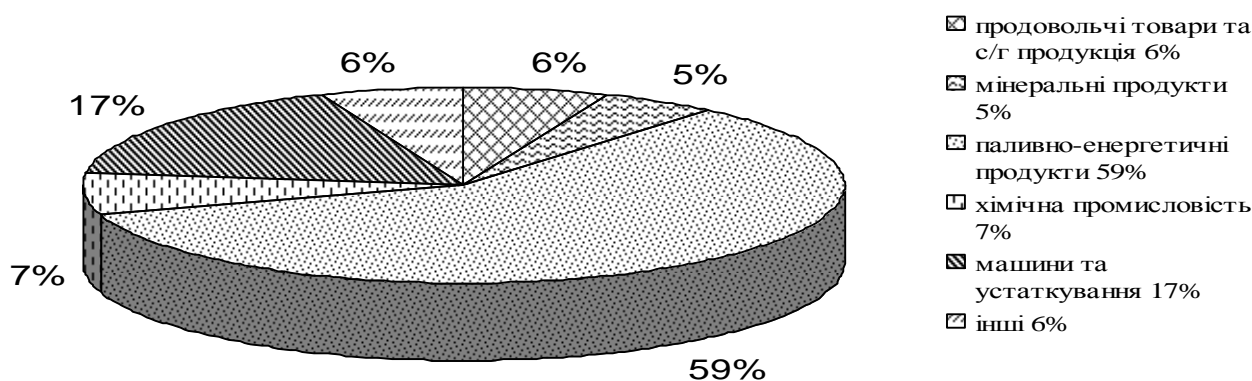

Рисунок 2 – Структура імпорту товарів України через офшорні зони в 2006 р.

Зростання вагомості експортно-імпортних операцій з розрахунками через офшорні зони створює широкі можливості для маніпуляцій з цінами контрактів, спрямованих на виведення доходів та ухиляння від сплати податків, що становить суттєву загрозу для стабільного економічного зростання та задоволення національних інтересів держави.

Негативним чинником є ще й збереження тенденції до суттєвого розриву між кількістю зареєстрованих в Україні учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та їх фактичною активністю в сфері зовнішньої торгівлі. Назріла необхідність ретельного вивчення цього становища на предмет ймовірних зловживань у відповідній сфері, а також з'ясування перешкод здійсненню ЗЕД в офіційному правовому полі [2].

Зважаючи на розглянуті тенденції та умови функціонування митної політики в Україні, пріоритетами підвищення дієздатності політики держави у цій сфері мають стати:

- підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним упровадженням міжнародних вимог та стандартів;
- спрощення митних процедур;
- підвищення ефективності виявлення та протидії негативним явищам у середовищі зовнішньої торгівлі.
- створення максимально сприятливого середовища для учасників ЗЕД;

Для того, щоб реалізувати ці пріоритети у найближчий час, необхідно здійснити ряд заходів, які посилять рівень захисту національних інтересів держави, створять сприятливі умови для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та позитивно вплинуть на соціальний та економічний розвиток України. Для цього, на нашу думку, необхідно:

- створити сприятливі нормативно-правові умови розширення прав митних органів у частині доступу до інформації, яка знаходиться в базах даних інших органів державної влади;
- розробити програми реформування процедур митного оформлення;
- створити єдину систему використання попередньої інформації з метою оперативного виявлення потенційно небезпечних вантажів та попередження наслідків ввозу недоброякісної, екологічно-, санітарно- та іншої небезпечної продукції ще на початковій стадії руху;
- запровадити наукові тренінги для працівників митної служби стосовно управління ризиками, імплементації «єдиного вікна» та інтегрованої системи управління кордоном та включити до навчальних програм підготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби постійний курс із управління міжнародними проектами;
- підвищити рівень бюджетного фінансування процесів модернізації та реформування системи реалізації митної політики, за вимогами міжнародних норм та стандартів [1].

Авторами даного дослідження пропонується кілька ефективних прийомів митно-тарифного регулювання для виконання в Україні на прикладі економічно розвинутих країн світу.

Для країн, які знаходяться на етапі стрімкого економічного зростання, ефективною є політика поміркованого протекціонізму, що в подальшому потребує поступового зниження тарифів. Високі тарифні ставки в даному випадку слід упроваджувати тільки на дорогі товари. Ця політика передбачає надання пільгових митних тарифів переважно для країн-постачальників сировини та товарів мінімальної технологічної обробки. При цьому митно-тарифна політика повинна відповідати економічним інтересам держави, а не окремим суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.

Слід зазначити, що лише за допомогою тарифного регулювання неможливо забезпечити захист національного товаровиробника, ефективним є його поєднання з антидемпінговими розслідуваннями, нетарифними методами регулювання та субсидіями національним товаровиробникам [5].

Висновки. На нашу думку, на сучасному етапі найбільш прийнятним для України є використання досвіду країн центральної та східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС. Він передбачає дотримання низьких тарифних ставок на переважну більшість товарних позицій, особливо на товари з низьким ступенем обробки. Особливий захист потрібно приділяти продукції сільського господарства та окремим галузям машинобудування. Паралельно слід упроваджувати ефективну систему аналізу ризиків для запобігання митним правопорушенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України// Фінанси України – 2006. - №1. – С.74-79.
2. Державна митна служба України // Митна статистика » Зовнішня торгівля України за товарними групами з усіма країнами. – <http://www.customs.gov.ua>
3. Національний інститут стратегічних досліджень // Аналітичні записки щодо проблем і подій суспільного розвитку. - <http://www.niss.gov.ua>
4. Міністерство фінансів України // Законодавство. - <http://www.minfin.gov.ua>
5. Буланний О.О. Світовий досвід сучасного митно-тарифного регулювання та застосування його в Україні// Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №9. – С.7-12.

Стаття надійшла 3.12.2007.

Рекомендовано до друку к.е.н., доц.
Маслак О.І.